

فضیلت‌های اخلاقی قربانی بی قانونی

کامبیز نوروزی

حقوق دان

جامعه فقط با قانون و حقوق نیست که نظم و سامان می‌گیرد. منبعی مهم‌تر از قانون وجود دارد که در اندیشه حقوق و سیاست ایرانی عملاً جدی گرفته نمی‌شود. این منبع نظم، «اخلاق» است. تقریباً تمام حقوق، جز بخشی اندک، بر اخلاق و ارزش‌های اخلاقی استوار است. درستکاری، وفای به عهد، احترام به مالکیت، احترام به جان و مال و ناموس دیگران، دروغ‌نگفتن، احترام همسر و فرزندان، پاکدستی، حفظ آرامش عمومی، صداقت، امانت‌داری و وطن‌دوستی، بخشی از ارزش‌های اخلاقی بنیادین هستند که تقریباً تمام حقوق بر اساس آنها استوار شده‌اند. آنگاه که قانون در فرایند سوءاستفاده گروهی و فقط برای حفظ منافع آن گروه نوشته می‌شود و حتی همان قانون هم به اجرا در نمی‌آید، این فقط قانون نیست که می‌شکند، مبانی اخلاقی آن نیز فرومی‌پاشد. اگر صاحب قدرت هر کار غیرقانونی‌ای انجام دهند و آب از آب تکان نخورد، فقط قانون نقض نشده است؛ ارزش‌های بنیادینی مانند وفای به عهد، حرمت مال مردم، پاکدستی، راست‌گویی، امانت‌داری و… نیز سست می‌شوند. دولتمردان که باید با قانون‌گذاری درست و اجرای کامل قانون و اصول حقوقی محافظ اخلاق هم باشند، خود به منبعی برای ترویج ضد اخلاق در لایه‌های مختلف جامعه بدل می‌شوند. رذیلت‌ها رشد می‌کنند و عدالت و نظم به شکل گسترده‌تری از میان می‌رود. واضح و اجرا و تضمین قانون با نظام حکمرانی است. ولی اخلاق در زندگی اجتماعی تولید می‌شود. حکمران در شکل‌گیری و قوام و دوام ارزش‌های اخلاقی مؤثر است، ولی عامل اصلی تبیین، اجرا و تضمین اخلاق، خود جامعه است. جامعه با روش‌هایی مانند تقبیح، انگشت‌نماکردن، بایکوت و امثال اینها می‌تواند از ارزش‌های اخلاقی خود حراست کند. هرکس از صاحبان قدرت یا دیگران که مرتکب دروغ‌گویی، خیانت در امانت، بی‌صداقتی، تعرض به اموال دیگری، تعرض به آبرو و حیثیت دیگری و سایر ارزش‌های اخلاقی شود، جامعه می‌تواند با انگشت‌نماکردن و بایکوت، او را تنبیه و منزوی کند و از این طریق با حفظ فضیلت‌های اخلاقی جامعه، دوام و بقای خود را محفوظ نگه دارد.

در جامعه بزرگ، پیچیده و مدرن امروز پند و اندرزهای مرسوم اخلاقی بد نیستند، ولی چندان کارساز نیز نیستند. جامعه مدرن بخش بزرگی از تبیین، اجرا و تضمین ارزش‌های اخلاقی را به سازمان‌های صنفی و نهادهای مدنی سپرده است.

از کارکردهای مهم سازمان‌های صنفی و نهادهای مدنی آن است که معیارهای اخلاقی صنف خود را تعریف کنند و با مشاهده نقض آنها، بدون ملاحظه روابط بده‌بستان صنفی با آگاه‌کردن مردم، نقض‌کننده اخلاق حرفه‌ای را تنبیه کنند.

در ایران انواع سازمان‌های حرفه‌ای و نهادهای مدنی آن‌قدر زیادند که اگر این نهادها وظیفه مهم خود را در مورد تعریف اخلاق حرفه‌ای و مراقبت از آن به‌درستی انجام دهند، قطعاً می‌توانند فضیلت‌های اخلاقی را در جامعه‌ای زنده نگه دارند که نظام اخلاقی‌اش بر اثر وضعیت بی‌قانونی و بی‌حقوقی آسیب‌های بسیار دیده است.

در ایران بیش از هشت هزار اتحادیه صنفی وجود دارد که حدود سه میلیون واحد صنفی را پوشش می‌دهند.

همچنین چند سازمان حرفه‌ای بسیار مهم نیز فعال هستند که عبارت‌اند از سازمان نظام پزشکی، سازمان نظام مهندسی، سازمان نظام مهندسی کشاورزی، سازمان نظام روان‌شناسی، سازمان نظام پرستاری و سازمان نظام صنفی رایانه‌ای. به اینها باید اضافه کرد اتاق بازرگانی، خانه سینما، خانه موسیقی و خانه تئاتر را. شمار بسیار زیادی نیز انجمن‌های صنفی در صنف‌های مختلف به فعالیت مشغول هستند.

مسئولیت اخلاقی این نهادها نه‌فقط در محدوده صنف بلکه مرتبط با عرصه عمومی است. این نهادها باید بر اساس عرف‌های اخلاقی متداول در صنف و انطباق آنها با اخلاق عمومی، معیارهای اخلاقی خود را تعریف و تبیین کنند و به اطلاع عموم برسانند و هر نقض اخلاق حرفه‌ای را به شکل مناسب به آگاهی جامعه برسانند. ولی شواهد حاکی

از آن است که این نهاد‌های حرفه‌ای و صنفی تا اندازه زیادی نسبت به اخلاق حرفه‌ای صنف خود بی‌اهمیت هستند.

چهارشنبه ۸ مهر ۱۴۰۵
۱۸ ربیع‌الثانی ۱۴۴۸
۳۰ سپتامبر ۲۰۲۶
سال بیست‌وسوم
شماره ۵۴۸۸
۴۰ هزار تومان
۸ صفحه

در «شرق» امروز می‌خوانید: نقض مقررات شهرسازی در پوشش مسکن کارگری • آیا کارکنان سیا، استاد دانشگاه شده‌اند؟ • مشوق‌های لهستان برای احداث پایگاه نظامی آمریکا

روایت «شرق» از متن و حاشیه اجرای حکم حمید رسایی، هم‌زمان با صدور احکام قضائی برای برخی چهره‌های سیاسی

تمکین انتخابی

گزارش تیتربیک را در صفحه ۲ بخوانید

این گزارش در صفحه ۷ بخوانید. عکس تأیید می‌شود

«از تهران تا سئول» روی بیل‌بورد تا مرمت معابر در صدر ۱۳۷

رگوردهای پرسروصدا مشکلات ماندگار

یادداشت

چرا صدای اقلیت، بلندتر از اکثریت جامعه است؟

محمد زایوسفی‌شیخ‌رباط

اقتصاددان و استاددانشگاه‌مقید

تورم را تحمل می‌کنند، نه حقوقشان در زیر تورم نقطه به نقطه بالای ۸۰ درصد آب می‌رود و نه با خطر ورشکستگی اقتصادی مواجه‌اند و نه خانه‌هایشان ویران شده و نه فرزندان‌شان با آینده مبهم شغلی دست به گریبان هستند. بهای آن را کارگر، بازنشسته، کارمند، کشاورز، مال‌باخته و ساکن مناطق جنگ‌زده می‌پردازند.

هر ساستی که راه دیپلماسی و توافق‌سازی را ببندد، فارغ از نیت طراحانش، همان نتیجه‌ای را رقم می‌زند که متجاوز می‌خواهد. اما پرسش بنیادی‌تر این است: چگونه اقلیتی که در انتخاباتی آزاد چنین جایگاهی ندارد، تا این اندازه بر سرنوشت کشور مسلط شده است؟ پاسخ را باید در ساختارها جست، نه اشخاص. حذف گسترده منتقدان و خالص‌سازی چند دهه اخیر، این اقلیت را

یادداشت

تیغ دیپلماسی بر پیکره جنگ

سیدجواد جمالی

ادامه‌دار صفحه ۴

سامانه‌های پیچیده مانند ماشین‌ها از قطعات بسیاری تشکیل شده‌اند که ثابت هستند و با یکدیگر سازگار نمی‌شوند. رفتار این دستگاه‌ها تا حدی قابل پیش‌بینی است؛ مثلاً می‌توان پیش‌بینی کرد با تمام‌شدن شارژ دستگاه موبایل، موبایل از کار می‌افتد. ولی رفتار سامانه‌هایی مانند اکولوژی طبیعی، اندام انسان یا اقتصاد سیاسی، چندان قابل پیش‌بینی نیست. پاره‌ای از این رویدادها مانند سقوط بازار سهام یا شروع جنگ بسیار ناپسندند. یوئن انگ در کتاب «چین چگونه از تله فقر گریخت» توصیه می‌کند در مواجهه با نااطمینانی در سامانه‌های پیش‌بینی‌ناپذیر بهتر است برای کاهش آسیب از طریق نفوذ در فرایند سازگارشدن و تغییر استفاده شود. حال والدینی را در نظر بگیرید که می‌خواهند فرزندشان آینده‌ای روشن و والدین می‌گویند «ما می‌خواهیم به فرزندانمان کمک کنیم تا ظرفیت‌های خویش را کشف کنند و سپس توری پرورش یابند که سازگار با ایده‌های ما باشند». شما برای آنکه بتوانید بر فرزندان نفوذ پیدا کنید، ابتدا لازم است قادر باشید با او ارتباط برقرار کنید. شاید روش‌های مختلفی برای ایجاد ارتباط بتوان نام برد، اما بهترین راه شکل‌گیری ارتباط، گفت‌وگوکردن و ایجاد تعامل دوسویه است. اگر شما از هم‌صحبتی با فرزند خود اجتناب کنید، نمی‌توانید انتظار داشته باشید ارتباطی میان شما شکل بگیرد. در این صورت، فاصله و جدایی افزایش می‌یابد و در ادامه مسائل و مشکلات تشدید می‌شوند. گاهی در دعوا و مرافعه‌ها نیز شرایط همین‌گونه است؛ همان‌طور که ذکر شد، مثلاً در مورد لوازم برقی مانند تلویزیون، آبیومه‌گیری و… شما با فشاردادن دکمه روشن یا خاموش یا با زدن دوشاخه دستگاه به پریز برق یا خارج‌کردن آن می‌توانید آن وسیله را کنترل کرده و به احاطه خود دربرآورید، اما دعوا و مناقشات دکمه خاموش ندارند که هر زمان دوست داشته باشید با فشاردن یک دکمه آن را از کار بیندازید. شاید شما خواسته یا ناخواسته وارد یک درگیری شوید، اما این‌طور نیست که بعداً به‌راحتی هر زمان که خواستید دوشاخه جنگ و مرافعه را از برق بکشید و دعوا و درگیری را تمام کنید. جنگ جهانی اول به قیمت جان میلیون‌ها انسان تمام شد. طرف‌های درگیر راه‌هایی جدید و ابداعی مانند گاز سمی، خمپاره‌انداز، تانک و هواپیما را برای پیشروی کشف کرده بودند. مارکارت مک‌میلان در کتاب «جنگ‌ها چگونه ما را تغییر می‌دهند» یادآور می‌شود: زمانی رهبران نظامی و غیرنظامی می‌پنداشتند تجهیزات در دسترس در

در چهارمین نشست تخصصی «شهر و آب» مطرح شد

وقتی توسعه از ظرفیت زیست‌پذیری جلو می‌زند

۷ صفحه

برگزیده‌ها

اتحاد پیشمرکه هم‌زمان با کاهش حضور آمریکا وضعیت بغداد، اردیل و گروه‌های مسلح را تغییر می‌دهد

موازنه تازه در عراق

۴ صفحه

گزارش «شرق» از مطالبات خانواده‌های دارای فرزند اتیسم در نشست نهاد ریاست جمهوری

طیف بی‌پناه

۵ صفحه

تهران و واشینگتن در بن‌بست شروط بازگشت به مذاکره؛ آیا عراقچی دست خالی به ایران بازگشت؟

مذاکره

در منطقه ممنوعه

۲ صفحه

نگاه

تلاش برای روشن نگه‌داشتن چراغ روزنامه‌نگاری

محکومیت عباس عبدی و چند نکته

یادداشتی از ابراهیم ایوبی

۸ صفحه

جنگ را با موشک می‌سجند کشور را با آنچه بعدش می‌ماند یادداشتی از رحمت‌الله دریجانی

۶ صفحه

یادداشت

مراکز مشاوره و جوانان

حسین ناصری

روان‌شناس پیشگیری

طبق تعریف، مراکز مشاوره روان‌شناختی، مکان‌هایی هستند که به ارائه خدمات روان‌شناختی می‌پردازند. از تعداد مرکز مشاوره کشور اطلاعات دقیقی در دسترس نیست؛ ولی مشخص است که مراجع مختلفی وجود دارند که مجوز راه‌اندازی مرکز مشاوره را صادر کرده‌اند یا خود دارای مراکز مشاوره هستند. با توجه به نقش نظام روان‌شناسی و مشاوره، انتظار می‌رود که بیشترین مراکز مشاوره کشور با مجوز این نهاد شکل گرفته باشند؛ حال آنکه سازمان بهزیستی کشور با وجود ماهیت حمایتی خود، سال‌ها پیش از شکل‌گیری سازمان نظام روان‌شناسی در حوزه سلامت روان فعال بوده و تاکنون مجوز نزدیک به سه هزار مرکز مشاوره را صادر کرده است. توضیح اینکه از این تعداد، حداکثر ۸۰ مرکز دولتی در ۳۱ استان به ارائه خدمت مشغول بوده و بقیه غیردولتی هستند. سازمان نظام روان‌شناسی و مشاوره نیز احتمالاً مجوز هزار مرکز را صادر کرده است. ساختار دیگری که طبق قانون مجاز به صدور مجوز هزارو ۵۰۰ مرکز مشاوره شده، وزارت ورزش و جوانان است. لازم به یادآوری است که سازمان جوانان پیش از حذف، جزء معدود ساختارهایی بود که می‌توانست مجوز فعالیت مرکز مشاوره را صادر کند؛ ولی با ادغام آن در وزارتخانه ورزش و جوانان، مدتی در این حوزه فعالیتی نداشته اما بعداً موفق شد به ساختارهای مجاز به صدور مجوز بپیوندد.

جناب آقای

مهندس هاشمی‌طبا

درگذشت خواهر گرامی‌تان را تسلیت

عرض می‌کنیم. خ خداوند متعال

برای آن مرحومه، علودرجات

و برای بازماندگان صبر و اجر آرزومندیم.

روزنامه شرق

ادامه‌دار صفحه ۵